

Hogyan szervezzünk erdei iskolát?

Hogyan készüljünk?

I. Gondoljuk át!

- Milyen ismereteket akarunk elsajátíttatni, milyen úton?
- Milyen képességeket szeretnénk fejleszteni?
- Milyen magatartásmintákat szeretnénk megmutatni, közvetíteni?
- Mit szeretnénk a csoportban fejleszteni?

Képesek vagyunk-e ennek megfelelő önálló programot megtervezni, lebonyolítani?

Honnan szerezhethünk ismereteket, információkat, segítséget?

II. Nyerjük meg a feladathoz!

- a vezetőket
- a kollégákat
- a szülőket
- további segítőket, támogatókat

III. Keressünk helyszínt/szolgáltatót!

- Mi felel meg legjobban a tereinknek?

„csak” terep és szállás vagy program is?

- Hol? (Katalógusok, honlapok, kollégák, szakmai szervezetek)
- Ismerjük meg! Kérjünk referenciát!

IV. Döntsünk a gyerekekkel, szülőkkel, kollégákkal közösen

V. Készüljünk fel közösen!

- Készítsünk írott tervet, az alapelvekről, a programról, a módszerekről, az előkészítésről és az értékelésről
- Beszéljük meg a kollégákkal, hogy valamennyi tantárgynál hogyan hangolódna rá egyre jobban!
- Tervezzünk a gyerekekkel! Pl. Ki mit visz, ki mire készül, mit vár?
- Szerezzük be a szükséges eszközöket, felszereléseket!

VII. A helyszínen

- Valósítsuk meg a tervezett programot: (szakszerűség, érzékenység rugalmasság)
- Vegyük figyelembe, hogy a pedagógus kötelessége: /Közoktatási tv. 19.§ (7)/

A pedagógus alapvető feladata a rábízott tanulók nevelése, tanítása

Különösen: testi épségének megóvása, erkölcsi védelme, személyiségének fejlődéséről való gondoskodás, az ismeretek tárgyilagos közvetítése

- Dolgozzuk fel, értékeljük a gyerekekkel a napi, egész heti munkát
- Értékeljük az igénybe vett szolgáltatást hitelesen!

VIII. Utómunkálatok

- Értékeljük, dolgozzuk fel a tanultakat, tapasztaltakat a különböző órákon, különböző módon! Építsünk az élményekre egész évben!
- Tájékoztassuk a szülőket, kollégákat, tartsunk közös „élménybeszámolót”
- Írjunk beszámolót, tájékoztatót, köszönőlevelet a támogatóknak, vezetőknek!
- Rögzítsük a tapasztalatokat, javítsuk át a tervet!

Erdei iskola lépésről lépésre

Szervezzünk erdei iskolát! Hogyan tegyük?

Manapság elég gyakran fogalmazódik meg a fenti gondolat. Egyre több nevelőtestület kísérli meg a terepi oktatás e sajátos formáját. Tapasztalhattuk, hogy a kezdeti nehézségek után ígéretesnek bizonyuló oktatási – nevelési forma meghatározóvá válik az iskola pedagógiai gyakorlatában. S a kérdés akkor már nem az, hogy szervezzük-e, hanem hogy miként tegyük azt egyre jobban.

De fordítsuk figyelmünket a kezdő felszólításra. Az erdei iskola megszervezése – úgy tűnik –, hogy egy nevelőtestület pedagógiai célja. Holott ez a tanulásszervezési forma nem cél önmagában, hanem eszköz. Akkor érdemes tehát megszervezni – általában nem kevés fáradsággal és ráfordítással – ha a pedagógiai célok eléréséhez ez bizonyul a legcélravezetőbbnek.

Mielőtt nekiveselkednénk tehát az aprómunkának tisztázzuk:

Mit várunk a programtól?

Melyek azok a tanulói képességek, amelyek fejlődhetnek közben?

Hogyan alakulhat a tanulók személyisége?

Hogyan formálódhatnak közösségeik?

Határozzuk meg

azokat a képességeket, amelyeket fejleszteni szeretnénk,

milyen tevékenységek gyakorlásával érhetjük el e fejlődést,

azokat az ismereteket, amelyeket a terepen megtanítani kívánunk

azokat a tanulási módokat, amelyek segítségével ezek eredményesen elsajátíthatók

azokat a helyzeteket, élményeket, amelyek megélésével alakítható a közösség

Szem előtt kell tartanunk azt, hogy az időnk nem sok, jóllehet meglehetősen koncentrált tanulási helyzeteket teremthetünk. Ha a program öt napos, mint leggyakrabban, akkor három jól kihasználható tanítási nappal számolhatunk, hiszen az első és utolsó nap inkább hangulatteremtő, közösségépítő, motiváló és értékelő feladatokkal telik el. Ha egybe vetjük a fentiek szerint megfogalmazott céljainkat és a rendelkezésünkre álló optimális időkeretet, akkor kiderül, hogy nem markolhatunk nagyot. Többre megyünk egy-két hangsúlyos cél valódi elérésével, mint számos elképzelés látszat teljesítésével. A program tehát ne legyen túlsúlyos.

Gyakori félreértés, hogy az erdei iskola helyszíne által kínált ismeretek teljes körét tananyagunk gondoljuk. Vigyázzunk! Ahhoz, hogy egy ismeretből tananyag váljék, nem csak az kell, hogy azt mi pedagógusok – esetleg helyi szakember segítőinkkel – meg akarjuk tanítani. Az is szükséges, hogy azt az adott életkorú tanulók akarják is és képesek is legyenek elsajátítani. Az ismeretek körének meghatározásakor tehát nagyon is mérsékelnünk kell magunkat. Ne általában fogalmazzunk, például így: Ismerje meg a középhegységeket. Bontsuk elemeire a témát! Válogassuk ki a megtanítandó egyedi és általános fogalmakat, a megtapasztalni való folyamatokat, a felismerésre váró összefüggéseket, törvényszerűségeket stb. Könnyebben tudunk egy-egy tevékenységhez tananyagot rendelni ily módon.

A hagyományos tanórákon a figyelem másként összpontosul a tananyagra, mint terepen. Az erdei iskola programja során általában kevesebb tényszerű ismeretet lehet megtanítani, mint a tanórákon, de sokkal több lehetőség adódik magukra az önálló és csoportos felfedező, megismerő tevékenységekre, a meglévő ismeretek alkalmazására, bővítésére. Hasonlással élve: olyan ez, mint a karácsonyfa díszítése. Hiába van sok díszünk, ha kicsi a fa. A fa az alapismereteket, az előzőleg megkonstruált tudást jelképezi, a díszítés pedig az erdei iskolai program tanulási helyzetét.

Az erdei iskola szolgáltató a helyszínrre vonatkozóan, lehetőségei függvényében összeállítja programtervét. Tekintsük ezt étlapnak. Nem ehetjük végig a levestől a desszertig az egészet, mert bele betegszünk. Ugyanígy a programkínálat sem azért van, hogy azon „végighajtsuk” a tanítványainkat. Belegárgyulnának. Az iskolában nemritkán megzavarja a tanításunkat az a kényszerű körülmény, hogy az ismereteket nem a kíváncsiság felébredésétől a tanulási készítés ellankadásáig van módunk átadni, hanem becsöngetéstől kicsöngetésig. Nem jó, ha ilyen látszólagos kicsöngetésekkel túlságosan feltagoljuk a tanítást az erdei iskolában. „Sajnálom gyerekek, bármennyire is szeretnétek még vizsgálgódni, le kell tennetek a mikroszkópokat, mert vár ránk a kosárfonás!” Ugye milyen sután hangzik?

A tanulói tevékenység megtervezésében kellően rugalmasnak kell lennünk, sőt ha lehetőségünk van rá alternatívákban is gondolkodhatunk. Hiszen a tanulás a tanulók egyéni érdeklődését, motiváltságát, tanulási önállóságát is figyelembe kell, hogy vegye, s mindezt itt sokkal jobb lehetőségünk kínálkozik, mint a tanteremben (S néha az eső is esik).

A cselekvő, tanulóközpontú tanítás szándéka előtérbe helyezi a nagyobb önállóságra építő, együttműködést, csoportos munkát kívánó módszereket. Ezek alkalmazásához természetesen el kell azokat előzetesen sajátítani. Hiába adunk ki érdekes feladatokat, ha a tanulók tanácstalanul állnak, fogalmuk sincs, hogy fogjanak hozzá, vagy éppen heves vitát kezdenek arról, hogy ki legyen a csoport vezetője. A csoportalakító, csoportkohéziót javító játékok, gyakorlatok ezért is fontosak. Az új kommunikációs helyzeteket is meg kell terveznünk, sőt be is kell gyakorolni azokat (pl.: Hogyan kérdezzünk helyi szakembereket? Hogyan csináljunk riportot? Hogyan beszéljük meg a tapasztaltakat? Hogyan adjuk közre megszerzett ismereteinket?). Nagy segítséget jelenthet, ha már az előkészítő szakaszban gyakrabban élünk a kooperatív tanulási technikák alkalmazásával.

Az erdei iskola élménypedagógiai szemléletet kíván – szoktuk mondani, azaz a megélt élmény nevelési eszközünké válik. Érdemes tehát – miként azt a jó színházi rendező is teszi – megtervezni azt is, hogy milyen egyéni és közös kalandokat, izgalmas élethelyzeteket, sajátos, örömteli tanulási helyzeteket kínálhatunk. Ne meglepetésként kezeljük mindezt. A tanulók nagyon is bevonhatók a rájuk váró programok tervezésébe. Fantáziájukat serkenthetjük, ugyanakkor realitásérzékük is fejlődik, s érdekeltté válnak maguk is az eltervezett program sikerében.

Ne feledkezzünk meg még egy tervezési tennivalónkról! Az erdei iskola a tanulási kudarccal, magatartási, beilleszkedési problémával küzdő tanulók speciális fejlesztésére is használható. Gondoljuk végig, mit tehetünk az ő érdekükben.

A pedagógusoktól függ az erdei iskola nevelési, tanítási helyzeteinek megtervezése. Hiába kínál a szolgáltató nekünk gazdag és sokrétű programot, a tanulóközösséget, s azokat a pedagógiai célokat amelyek érdekében terepre mennek a tanulók a nevelőik, tanáraik ismerik. Miként az írásvetítő forgalmazójának sem dolga, hogy tanórát tartson annak felhasználásával, úgy a programszolgáltatónak is csak annyi a felelőssége, hogy a pedagógus szándékai, elképzelései szerint biztosítsa a megrendelt tevékenységet, felszereléseket, eszközöket, szakembereket. A nevelés és tanítás e sajátos módon is a pedagógus feladata, sőt törvény által előírt kötelessége.